

Соколова О.В.

аспірант,

Запорізький національний університет

**СТИЛІСТИКА ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ
(НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ ЕКС-ПРЕЗИДЕНТА ФРН
ЙОГАННЕСА РАУ 1999–2004 РР.)**

Політична промова є найбільш прототипним жанром політичного дискурсу. Звертає на себе увагу численність позначень та інтерпретацій цього виду політичної комунікації. Його називають «політична промова» [5], «політичний виступ» [2], «публічний виступ» [6], «програмний виступ» [7] тощо.

Під політичною промовою Т.В. Нагорська розуміє усний текст, який проголошується президентом перед окремою аудиторією, за певних обставин, ставить назрілі завдання у тій чи іншій сфері громадського життя, дає рекомендації щодо здійснення поставлених завдань [4, с. 54].

Важливою складовою цього жанру є свідомий вплив адресанта на адресата з метою переконання останнього. Для цього використовуються оригінальні пропозиції, аргументи, несподівані думки, емоційний виклад, швидка реакція, «рамка» мовного етикету [1, с. 24]. Л.І. Мацько наголошує, що політична промова – це заздалегідь підготовлений гострополітичний виступ із позитивними чи негативними оцінками, обґрунтуванням, конкретними фактами, з накресленими планами, перспективою політичних змін [3, с. 4].

Найбільш значущі зразки текстів даного жанру належать домінуючим суб'єктам політики – федеральним канцлерам та президентам різних епох. Їх джерелом є дискурс влади, який знаходиться у постійному розвитку, залежно від суспільно-політичних пріоритетів.

Для экс-президента ФРН Йоганнеса Рау (1999–2004), що володів вражаючою далекоглядністю в галузі розвитку політичних відносин, очевидно була ситуація, яка впливала на домінанти політичного життя Німеччини – стратегічне партнерство з США, співпраця з ООН

і, звісно, ЄС. Він визнавав, що процеси глобалізації та інтеграції ставлять перед світом вимоги більш високого гатунку, що виходять за межі національних потреб та інтересів. Й. Рау вживає антитезу *international – national*, посилюючи останній компонент метафорою: *Die internationale Entwicklung verbaut uns längst den Rückzug ins nationale Schneckenhaus* [8: 15. September 2000].

У наступному прикладі Й. Рау акцентує увагу на важливості кооперації Європи та США і використовує для цього повтор з парцеляцією: *Nur wenn wir uns zusammenschließen, sind wir echte Partner der USA, Partner mit politischem Gewicht. Nur gemeinsam sind wir Europäer in der Lage, für die Welt und in der Welt Verantwortung zu übernehmen* [30. April 2004]. Вживаючи у метафоричному значенні іменник *die Konstante*, оратор бачить в США стабільного, стратегічного партнера: *Die wirtschaftlichen und die politischen Beziehungen über den Atlantik hinweg sind eine wichtige Konstante* [8: 26. April 2004].

Й. Рау підтримує політику федерального канцлера Г. Шредера і приділяє увагу у першу чергу гармонійному та демократичному розвитку ЄС. Джерелом метафоричного переносу у позначеннях ЄС є такі сфери, як:

– сфера інформаційних технологій: *Ich freue mich darüber, dass in der vergangenen Woche Vertreter von sechs europäischen Staaten hier in Warschau über ein europäisches Netzwerk des Gedenkens und der Verantwortung gesprochen haben* [30. April 2004].

– сфера виробництва: *Seit einigen Monaten wird wieder intensiv über das europäische Einigungswerk diskutiert, aus gutem Grund: Wir stehen vor Entscheidungen, die das Gesicht des vereinten Europa entscheidend prägen werden* [15. September 2000].

– соціальна сфера: *Diese Sorge ist jetzt gebannt. Das freie Polen gehört zu einer großen Familie* [30. April 2004].

Європейському союзу Й. Рау надає статус живої істоти, яка може щось отримувати/ вигравати, примножувати тощо:

1) *Die Europäische Union gewinnt mit der Erweiterung eine Dimension, von der ihre Gründerväter kaum zu träumen wagten* [8: 30. April 2004].

2) *Die Europäische Union mehrt den Nutzen aller ihrer Mitglieder* [8: 4. April 2001].

Президент Німеччини абсолютизує поняття «Європа», надає йому статус глобальності: *Europa – das ist eine bestimmte Vorstellung von menschlicher Existenz, vom Zusammenleben der Menschen* [8: 4. April 2001]. Метафорою топоніма «Європа» виступає абстрактне поняття «уявлення». Крім того, Європа у промовах президента асоціюється з «великим селом», для цього він вживає метафору «globales Dorf»: *Im «globalen Dorf» brauchen wir solche Kontakte und Verbindungen mehr denn je* [8: 26. Januar 2001]. Європа сприймається президентом як живий організм, який має своє обличчя і може виконувати певні функції: *Von morgen an hat Europa ein neues Gesicht* [8: 30. April 2004]. Вона виступає як об'єднуючий фактор, для чого оратор використовує персоніфікацію: *Europa verbindet uns auf besondere Weise* [8: 16. November 2001].

Оратор вказує у своїх промовах на такі атрибути Європейського Союзу, як спільна європейська валюта, спільні кордони тощо. Він неодноразово повторює лексему *gemeinsam* у сполученні з відповідними іменниками, що виражається у реченні через асиндетон: *Die Verträge von Maastricht und Amsterdam haben die Einigung vorangebracht: Gemeinsame Währung, gemeinsame Außengrenzen, gemeinsame Außen- und Sicherheitspolitik sind die großen Stationen auf diesem Weg* [8: 15. September 2000].

Але до основних критеріїв ЄС екс-президент відносить у першу чергу його конституцію. В одному з риторичних питань він називає її «організаційними рамками» і вживає для цього перифраз: *Wie soll schließlich der organisatorische Rahmen aussehen? Die Antwort darauf kann nach meiner festen Überzeugung nur lauten: Wir brauchen eine europäische Verfassung* [8: 4. April 2001]. Використовуючи в продовженні цього речення анадиплосис у сполученні з метафорами, Й. Рау, з одного боку, фіксує увагу реципієнтів на цьому важному статутному елементі ЄС, з іншого – підкреслює його безапеляційну значущість. При цьому він порівнює конституцію з базовими архітектурними складовими будівлі: *Die europäische Verfassung ist nicht der Schlussstein des europäischen Bauwerkes, sie muss zu seinem Fundament werden* [8: 4. April 2001].

Про синтез бажань та зусиль дійсних і майбутніх членів ЄС свідчить також вислів Й. Рау з анафоричним повтором займенника *wir*

та синонімічним повтором дієслів зі значенням бажання: *Wir wollen, dass Polen zu den ersten neuen Mitgliedsstaaten der Europäischen Union gehört, und wir wünschen uns daher, dass auch Polen nicht nachlässt in seinen Anstrengungen, dieses Ziel zu erreichen* [8: 5. Mai 2002]. Займенника форма *uns* у сполученні з дієсловом *wünschen* вказує на готовність ЄС прийняти Польщу у «свою сім'ю», а прислівник *auch* перед власною назвою висловлює надію на зустрічні кроки Польщі.

Й. Рау вважає, що ЄС потрібно розширювати; збільшення кількості членів ЄС, яке метафорично позначається лексемою *Markstein*, є передумовою для європейського примирення: *Die Erweiterung der Europäischen Union ist ein Markstein auf dem Weg der Versöhnung Europas und der gemeinsamen Gestaltung der Zukunft* [30. April 2004].

З одного боку, Й. Рау визначає приєднання країн до ЄС як історичну необхідність і підкреслює це анафоричним повтором займенника *er*: *Er (Der Beitritt) ist eine historische Notwendigkeit. Er liegt in unserem gemeinsamen Interesse an einer guten Zukunft für unseren ganzen Kontinent* [8: 30. April 2004]; з іншого він вважає, що цю форму європейського співтовариства не треба зводити до самотети: *Wir erleben heute, wie groß die Anziehungskraft der Europäischen Union auf viele Länder ist. Das hat gewiss ganz praktische Gründe, und es stimmt ja: Aber sie ist eben mehr als eine bloße Zweckgemeinschaft* [8: 4. April 2001].

Йоганнес Рау виявляє у своїх промовах щирий інтерес до людей різного походження, культури, віросповідання, що відповідало його еству, його вродженій цікавості, як і переконання в тому, що довіра і взаємна відповідальність – це необхідні передумови для мирного співіснування. Стилїстика його промов базується на використанні метафори, численних повторів (анафора, анадиплосис, контактний/дистантний, синонімічний), парцеляції, які спочатку привертають увагу рецепієнта, а потім фіксують її на потрібному референті,

Список використаних джерел:

1. Гулей М.Д. Лексико-граматичні особливості та композиційна структура французької політичної промови: дис. ... канд. філол. наук. – К., 2004. – 202 с.
2. Діденко М.О. Політичний виступ як тип тексту: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. – Одеса, 2001. – 20 с.

3. Мацько Л.І. Лінгвістична риторика // Наука і сучасність. – Ч. 4. – К.: Логос, 1999. – С. 3–16.
4. Нагорська Т.В. Структура текстів політичних промов У. Черчіля: лінгвориторичний підхід // Культура народів Причорномор'я. – 2007. – № 110. – Т. 2. – С. 54–56.
5. Самойлова І.В. Лексичні особливості політичних промов / І.В. Самойлова, О.В. Подвойська // Філологічні науки. – 2016. – Кн. 1. – С. 235–238.
6. Свицова А.А., Скобелева Л.Д. Авторський стиль на прикладі публичних виступів сучасних політиків // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2016. – № 10. – С. 75–81.
7. Чекунова М.А. Жанр програмного виступу в російському політичному дискусії : Риторический анализ политико-идеологических текстов 2000–2004 гг. : дисс. ... канд. филол. наук: 10.01.10. – Москва, 2006. – 196 с.
8. Bundespräsidialamt. URL: <https://www.bundespraesident.de/DE/Die-bundespraesidenten/Johannes-Rau/Reden/reden-node.html?g>